

002 ~ 002

Champ d'Action

Birtwistle - De Visscher - Dillon - Boulez

20 april 93

Twintigste Eeuw

Champ d'Action

<i>fluit</i>	Janna Van Mechelen Catherine Binard
<i>hobo</i>	Dirk Proost
<i>klarinet</i>	Takashi Yamane
<i>fagot</i>	Peter Van Cleemput
<i>trombone</i>	Ben Hamouts
<i>bastrambone</i>	Danny Raes
<i>viool</i>	Gudrun Vercampt
<i>altviool</i>	Jeroen Robrechts
<i>cello</i>	Jaap Kruithof Olivier Gislain
<i>contrabas</i>	Lode Leire
<i>harp</i>	Annie Lavoisier
<i>gitaar</i>	Walter Van der Ven
<i>percussie</i>	Peter Everaerts Miguel Bernat Michael Weilacher
<i>piano</i>	Kristina Van Damme Johan Bossers
<i>electronics</i>	Serge Verstockt Erwin Sampermans
<i>muzikale leiding</i>	Alain Franco

inleidend gesprek door Magda De Meester
Foyer Rode Zaal 19.15 uur
aanvang concert 20.00 uur

pauze 20.50 uur
einde concert omstreeks 21.45 uur

i.s.m. Antwerpen 93

Champ d'Action

<i>muzikale leiding</i>	Alain Franco
<i>soliste</i>	Elisabeth Laurence, mezzosopraan

Programma

Eric De Visscher (°1961)

Stille und Lärm

Harrison Birtwistle (°1934)

Ut Heremita solus, naar Ockeghem

James Dillon (°1950)

L'oeuvre au Noir

Pauze

Pierre Boulez (°1925)

Le marteau sans maître

Champ d'Action

Champ d'Action is een Belgisch ensemble dat in 1988 opgericht is door Serge Verstockt. Het is een ensemble in beweging, bestaande uit gedreven jonge professionele musici die geen enkele uitdaging uit de weg gaan. De groep werd gevormd uit een kern van musici, die reeds geruime tijd actief zijn in binnen- en buitenland, op muziekfestivals en in kunstcentra. Champ d'Action wil een internationaal klankbord vormen voor musici en componisten die samen, in een constructieve dialoog, gestalte geven aan de hedendaagse muziek en het publiek confronteren met nieuwe muzikale expressievormen.

Zo duidelijk mogelijk verklanken van het ideeëngeod dat in de hedendaagse compositie vorm krijgt, vraagt van de uitvoerders actieve betrokkenheid, bekwaamheid en creatief inzicht in de problematiek van de taalontwikkeling, eigen aan deze muziek.

Thematische projecten uitbouwen, compositie-opdrachten uitvoeren, al dan niet bestaande werken creëren, eigentijdse technologie toepassen, zoals live electronics tapes en computer, de evoluties van een componist volgen... dit alles behoort tot het 'veldwerk' van het ensemble.

Alain Franco

Alain Franco (Antwerpen, 1964) studeerde aan de conservatoria van Luik, Brussel en Antwerpen, waar hij het Hoger Diploma piano behaalde. In 1985 was hij assistent van Gavin Bryars voor Civil Wars, een project van Bob Wilson. Hij verleende eveneens zijn medewerking aan de 'Gurrelieder' van A. Schönberg (Antwerpen 1988) en 'Les Troyens' van Hector Berlioz (Opéra de Lyon '87). In 1986 doceerde hij aan de 'Rubin Academy of Music' van de Universiteit Tel-Aviv, Israël. Hij was werkzaam als repetitor aan de Koninklijke Muntchouwborg te Brussel. Hij musiceerde als pianist met vooraanstaande vertolkers zoals Hans Mannes, Galina Stamenova, Henry Raudales, William Forman en als solist trad hij op met verscheidene Belgische orkesten. In 1988 gaf hij recitals in Spanje en de Verenigde Staten. Dit seizoen is hij als dirigent opnieuw tegast in deSingel met het Nieuw Belgisch Kamerorkest en dirigeert hij de opera 'Orfeo' van Walter Hus en Jan Lauwers.

Elisabeth Laurence

De mezzosopraan Elisabeth Laurence werd in Harrogate (Yorkshire) geboren. Ze studeerde klarinet, piano en zang aan het Trinity College of Music te Londen. In 1983 vroeg Pierre Boulez haar voor de zangpartij van *Le Marteau sans maître* onder zijn leiding op het Webern Festival te Wenen. Nadien werkte ze regelmatig met Boulez samen: in 1987 naast Jesse Norman in Schönbergs *Gurrelieder* en op toernee met het Ensemble InterContemporain in Pierrot Lunaire. Elisabeth Laurence is voornamelijk gekend voor haar interpretaties van late 19de- en 20ste eeuwse muziek: Berlioz, Mahler, Brahms, Debussy, Stravinsky en Schönberg. Haar rol als Anna in Nigel Osbornes opera *The Electrification of the Soviet Union* op het Glyndeborne Opera festival was een onverdeeld succes. Ze vertolkte de rol van Behemoth in York Höllers *The Master and Marguerite* in de Parijse opera in 1988. Een jaar later werkte ze mee aan *Un Re in Ascolto* van Luciano Berio in het Royal House van Covent Garden. Met haar interpretatie van Judith in Bartoks *Blauwbaards Burcht* voor de BBC won ze de Italia-prijs in 1989. In 1990 was ze Erda in *Das Rheingold* in de opera van Bonn. Recentelijk werkte ze samen met Simon Rattle, met Adam Fischer en met Kent Nagano en trad ze op in de creatie van Nigel Osbornes opera *The terrible Mouth*.

Eric De Visscher

Stille und Lärm

De compositie van Erik De Visscher (°1961) werd geschreven in opdracht van Antwerpen '93 en is een vervolg op de 'Bagatellen' die hij vorig jaar voor Champ d'Action componeerde. 'Stille und Lärm' herneemt het patroon met een iets gewijzigd instrumentarium en een complexere structuur. De stilte maakt niet alleen elke klank mogelijk, maar ook elke vorm van samenspel en interactie.

'Stille und Lärm' bestaat uit drie aparte composities die simultaan door drie instrumentale groepen uitgevoerd worden: een groep met hobo, klarinet en slagwerk, een groep met twee pianos, en een strijkkwartet. De onafhankelijkheid van elke groep wordt in de tijd en in de ruimte benadrukt. Nochtans zijn de drie composities nauw verwant: het muzikaal materiaal is afkomstig uit éénzelfde bron, namelijk de 'Messe des Pauvres' van Erik Satie. Met deze 'mis', geschreven tussen 1893 en 1895, verbindt Satie de 'arte povera' sfeer (en het gebruik van 'objets trouvés', in dit geval triviale harmonie en akkoorden) met de geest van het minimalisme (dat de basiselementen van de kunst - hier, geluid en stilte op de voorgrond brengt). De drie delen van 'Stille und Lärm' bekijken of beluisteren hetzelfde gevonden voorwerp vanuit verschillende invalshoeken.

Eric De Visscher

Harrison Birtwistle

Met zijn voorkeur voor 'droeve ceremoniële processies' en vooral door de innerlijke drang om zijn muziek te laten ontplooiën uit één melodische lijn, is Harrison Birtwistle (°1934) wellicht één der meest typische Britse componisten van onze tijd. Ook een nieuw concept over tijd is één van Birtwistles belangrijkste compositorische bekommernissen. Hij opteerde voor de cyclische benadering van tijd door Satie en het voorbeeld van de 'Gymnopédies' betekende een cruciaal element in zijn verdere evolutie. Ook Messiaen was een belangrijke inspiratiebron: bij hem ontdekte Birtwistle hoe hij nieuwe klanken kon voortbrengen zonder te vervallen in het serialisme.

Birtwistle koppelt zijn openheid voor nieuwe muziek aan een grote belangstelling voor het Middeleeuwse repertoire. Melodie is voor Birtwistle een fundamenteel element in zijn composities, vandaar ook dat middeleeuwse en renaissance-muziek zo'n de grote invloed hebben op de details van zijn stijl. Precies zoals in het middeleeuwse motet, ontwikkelt zijn muziek zich uit één enkele melodische lijn, die meestal in het midden van de textuur geplaatst is, en waarrond de andere stemmen zich bewegen - vaak volgens de principes van de middeleeuwse isoritmie. De kern van isoritmie is dat een melodische fragment wordt geplaatst op een ritmisch patroon van een verschillende lengte; beide patronen keren meermaals terug tot ze elkaar als het ware ingehaald hebben en samen kunnen eindigen.

'Ut heremitus solus' (1969) is een bewerking van het gelijknamige motet van de 15de eeuwse Nederlandse polyfonist, Johannes Ockeghem. Ockeghem, die in 1443-1444 zanger was aan de Antwerpse kathedraal, gaf de tenorlijn van dit motet de vorm van een ingewikkelde puzzel. Enkel de oplossing van drie duistere raadsels geeft uitsluitsel over de precieze noten, ritme en tekst die de tenor moet zingen. De tekst geeft de verklaring: 'Als heremiet moet ik wachten tot mijn mutatie komt'. Ockeghem gebruikt geen isoritmie, maar de tenor die beweegt in aangehouden tonen, komt los van de arabesken van de hogere en lagere stemmen. Zijn partij verandert langzaam en wordt stilaan versnipperd.

De figuur van de heremiet, iemand die buiten de maatschappij staat en zijn eigen weg gaat, speelt een belangrijke rol voor Birtwistle als persoon en als componist. Birtwistle beschouwde zichzelf altijd als een outsider; het dilemma van de outsider is trouwens ook de basis van vier van zijn opera's.

James Dillon
L'oeuvre au noir

De jonge Engelse componist James Dillon werd in 1950 in Glasgow geboren. Hij studeerde muziek, akoestiek en linguïstiek in Londen. Als componist is hij autodidact. Hij schreef werken in opdracht voor bekende ensembles als het Arditti Strijkkwartet, het Vega Wind Quintet en voor het London Sinfonietta. Dillons muziek was op diverse grote Europese festivals te horen. In 1982 werd 'Who do you love' voorgesteld op het festival van Milaan. In datzelfde jaar kreeg hij voor zijn werk Parjanya-Vata de Kranichsteiner Musikpreis in het kader van de Ferienkurse für Neue Musik in Darmstadt. We vinden Dillon terug op alle knooppunten van de hedendaagse muziek: op het Festival d'Automne te Parijs, op het la Rochelle Festival, de ISCM World Music Days te Toronto of tijdens Ars Musica in Brussel. Verscheidene van zijn composities werden in het IRCAM, het Centre Popidou opgevoerd. Het Xenakis Ensemble, de groep 2E2M en het Ensemble InterContemporain brachten zijn werken voor het eerst ten gehoor.

L'oeuvre au Noir is het zesde in een serie van negen werken waar James Dillon sinds 1982 aan werkt en die Nine Rivers heet. Elk werk heeft een evolutief karakter weergegeven door aaneengeschakelde en in elkaar overlopende orchestrale situaties. De idee voor de dimensies en evoluties binnen elk werk zijn gebaseerd op de dubbele betekenis die het Engelse woord 'river' historisch had, zowel 'vloeiën' als 'losmaken, scheu-

ren, opentrekken door impact of druk'.

Het muzikale materiaal is opgebouwd uit interacties en formules die herinneren aan prototypes als spiralen, vertakkingen, meanders en die de basisoperaties van de fysiologische morfologie zijn. In 'L'oeuvre au Noir' verlopen die processen ergens op een grens tussen continuïteit en discontinuïteit, tussen 'vloeiend' en 'scheurend'. De grens wordt bepaald door regels die nu eens de eenheid en dan weer de verdeeldheid van de muziek tonen.

L'oeuvre au Noir werd geschreven in opdracht van Glasgow 1991, Culturele Hoofdstad van Europa en daar gecreëerd door het Paragon Ensemble.

Pierre Boulez

Le marteau sans maître

1. avant 'l'artisanat furieux'
2. commentaire I de 'bourreaux de solitude'
3. 'l'artisanat furieux'
4. commentaire II de 'bourreaux de solitude'
5. 'bel édifice et les pressentiments, version première'
6. 'bourreaux de solitude'
7. après 'l'artisanat furieux'
8. commentaire III de 'bourreaux de solitude'
9. 'bel édifice et les pressentiments', double

'Le marteau sans maître' van Pierre Boulez (°1925) is ongetwijfeld een referentiewerk van de 20ste eeuw. Het is een suite van 9 delen, die drie cycli (1-3-7; 2-4-6-8; 5-9) vormen rond drie gedichten van de surrealistische dichter René Char, 'l'artisanat furieux', 'bourreaux de solitude' en 'bel édifice et les pressentiments' uit 1930. De poëtische taal van René Char is zeer geconcentreerd en esoterisch. Een illustratieve relatie leggen tussen muziek en woord is dan ook uitgesloten; voor Boulez is de tekst "le noyau, le centre de pétrification de la musique". Met dit werk sluit Boulez bewust aan bij Schönbergs 'Pierrot Lunaire', eveneens een reeks van stukken voor klein ensemble, georganiseerd rond drie gedichtencycli, en waarvan de instrumentatie van deel tot deel verschilt. Voor Boulez gaat het hier om een "référence voulue et direct".

Elk onderdeel wordt van het volgende onderscheiden door een periode van stilte die in lengte varieert. 'Le marteau sans maître' is geschreven voor een ensemble van 6 instrumenten, in wisselende combinatie

naar gelang kleur van elk gedicht. Opvallend zijn de buiten-Europese invloeden bedoeld als verrijking van het vertrouwde sonore vocabularium. De tussenkomst van de stem is bepalend voor de organisatie van de drie cycli. De cyclus 'l'artisanat furieux' heeft een ABA-vorm: avant l'artisanat furieux en après l'artisanat furieux zijn een instrumentale omkadering van het gezongen gedicht 'l'artisanat furieux'. De tweede cyclus 'bourreaux de solitude' heeft een A-A-B-A vorm: drie instrumentale commentaren (2-4-8) rond het gezongen gedicht. De laatste cyclus tenslotte, heeft de vorm A-A', waarbij het stuk 9 de double is van 5. De twee stukken zijn vocaal, maar in het tweede wordt gezongen met 'gesloten mond'.

Boulez laat zich drijven op de schoonheid van de klanken, 'Le Marteau sans Maître' met de lange improvisatorische muzikale lijnen werd meteen met enthousiasme en opluchting over de hervonden muzikaliteit onthaald.

René Char: le marteau sans maître

L'artisanat furieux

La roulotte rouge au bord du clou

Et cadavre dans le panier

Et chevaux de labours dans le fer à cheval

Je rêve la tête sur la pointe de mon couteau le Pérou.

Bourreaux de solitude

Le pas s'est éloigné le marcheur s'est tu

Sur le cadran de l'imitation

Le Balancier lance sa charge de granit réflexe

Bel édifice et les préssentiments

J'écoute marcher dans mes jambes

La mer morte vaques par dessus tête

Enfant la jetée-promenade sauvage

Homme l'illusion imitée

Des yeux purs dan les bois

Cherchent en pleurant la tête habitable

Nog meer muziek van deze eeuw op

dinsdag 27 april . 20 uur

Nieuw Belgisch Kamerorkest

muzikale leiding Jan Caeyers

solist Paul Dombrecht, hobo

i.s.m. Antwerpen 93

Igor Stravinsky

Danses Concertantes

Luc Van Hove

Triptiek voor hobo en orkest (creatie)

Ludwig van Beethoven

Symfonie nr.3 'Eroica', opus 55

dinsdag 25 mei . 20 uur

Champ d'Action

muzikale leiding Michael Finnissy
i.s.m. Antwerpen 93

Geert Logghe

Time before and time after (creatie)

Iannis Xenakis

Thallein

Michael Finnissy

Mars & Venus (creatie)

Harrison Birtwistle

Tragoedia

deSingel wordt betoelaagd door de
Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de
Provincie Antwerpen.

Ook dit jaar wordt de artistieke werking
mede mogelijk gemaakt door Agfa-Gevaert,
Gemeentekrediet van België, Knack, De Morgen,
de Nationale Loterij en S.W.I.F.T.

deSingel

INTERNATIONAAL
KUNSTCENTRUM